

له بلاو كراوه كانی مائپه ری بههشت

سوننه ته كانی

(فِطْرَة)

الذرة في سنن الفطرة

نوسینی / عبدالله بن جارالله الجارالله

وهرگیڤرانی / زریان سه رچناری

مائپه ری بههشت

ba8.org

مائپه رنکی نیسلا می زانستی په روه رده بی یه و له بیناو بلاو کورنده وهی نه و نیسلا مه یه که سه له فی
صانح - پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لانی (رضی الله عنهم) له سه ری بوون -
وه سه ر به هیج گروپ و لایه نیکی حیژی نیه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئينهوه شهريانه بلاو دهكاتەوه كه دەبنه هۆي:

١. شارەزاکردنی موسولمانان و پهروهردەکردنیان لەسەر ريگا راستەكەي ئيسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسهنه كەي ئيسلام، كه بریتی یه له قورئان و سوننهت، به تېگهشتنی پيشين و پيشهوايانی ئوممهت.

٢. پاک کردنهوهی بیروباوهپ و رهوشتی موسولمانان، له دیاردهکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پالاوتن و تهصفیه کردنی ئاینی ئيسلام له بیدعه و بۆچونه داهینراوهکان.

٤. وربا کردنهوهی موسولمانان له شوپنهواری خراپی ریوايهته لاواز و ههلبهستراوهکان.

٥. پته و کردنی برایهتی یهکی راستهقینه لهسەر بناغه فراوانه جیگیرهكەي ئيسلام و نههپشتن و كهمکردنهوهی دهمارگیری مهزههبي و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمه‌لگایه له ئيسلامی رهسهن و دروستکردنی تاك و کۆیهتی بۆ تېگهشتن له سه‌رچاوه‌کانی كه بریتین له قورئانی پیروژ و سوننهتی صه‌حیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانهی كه نامۆن به ئيسلام و خراونه‌ته نیویهوه به چه‌ندین دهسته‌واژهی دهنگ و په‌رەنگ و نوسراوی له بواره‌کانی بیروباوهپ و رهوشت و ئاکار و پهروه‌رده و زانست و پزیشکی و گه‌شەي کۆمه‌لایه‌تی.

خودایه داوات ئی ده‌کەین دامه‌زوامان بکهیت ، وته‌وفیقمان بدهیت بۆ هەر کار وگۆفتاریکی جوان وچاک بهو شیوه‌یهی که خۆت لێی رازیت.

ستافی مائپهري بههشت

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي فطر عباده على معرفته ومحبه، وفطرهم على محبة الخير وكرهه الشر
ومحبة النافع وكرهه الضار وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا
عبده ورسوله ﷺ وعلى آله وأصحابه أجمعين. أما بعد:

خوای گه وره له قورئاندا ده فهرمویت: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفاً فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي
فَطَّرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَعْلَمُونَ﴾ [الروم: ۳۰]

واته: به ته واوه تی پوبکه ره دینی نه گورپی خوا و لپی لامه ده، ئه وه فیتره تی
خوایه که خه لکی له سهر راهینا، شیوازی دروستکراوه کانی خوا چه سپاوو
نه گورن، ئه مه ش ئایینی دیرینی خوایه، به لام زورینه ی خه لک نازان.

له م ئایه ته دا خوای گه وره فهرانمان پیده کات که به رده وام و پاره ستاوبین
له سهر (الدِّينُ الْقَيِّمُ) واتا ئایینی دیرینی خوا که مه به سستی له ئایینی پیروزی
ئیسلامه، وه ئایینی ئیسلامی به (حَنِيف) ناو بردووه به و مانایه ی ئایینیکی
وه رگراوه له لای خوای گه وره و رازی نه بونیته تی به هیچ ئایینیکی جگه له و، وه
به رده وامی و مانه وه له سهر ئه و ئایینه حقه فیتره ت و پاکیتی یه که له لای خوای
گه وره وه به خشراره به مروژ واته (فِطْرَةُ اللَّهِ).

كه واته (فطره) واتا ټو دیندایه ی كه خوی گه وړه سه رجه م دروستكراوه كانی له سر به دیهیناوه و خو شه ویستی ټو ټاینه ی خستو ته ناو دلایانه وه، بویه خوی گه وړه له ټایه ته كه دا ده فهرمویت: ﴿لَا تَبْدِيلَ لِحَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَیْمُ﴾.

واته ټو دینه پراسته ی ټه گهر هر كه سیك به پراستی بیگریټ و به رده وام بیټ له سه ری، ټه وا ده یگه یه نیټ به به هه شتی نه پراوه، به لام خوی گه وړه بو ټا گادار كرنه وه مان ده فهرمویت: ﴿وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا یَعْلَمُونَ﴾.

كه واته هر كه سیك له سر ټو ټایینه و ټو فیتره ته بمینیته وه ټه وه بیگومان به هه شت جیگه یه تی وه هر كه سیكیش له سر ټو فیتره ته و پاکیټیه ی خوی نه مینیت ټه وا خوا په نامان بدات له و سه رټه نجامه ی كه چاوه پریه تی.

ده رباره ی فیتره ته و پاکیټی خوی، پیغه مبه رمان ﷺ ده فهرمویت: (كُلُّ مَوْلُودٍ یُولَدُ عَلَی الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ یُهَوِّدَانِهِ أَوْ یُنَصِّرَانِهِ أَوْ یُمَجِّسَانِهِ) (البخاری و مسلم)

واته: هه موو كه سیك له سر فیتره ته و پاکیټی له دایك ده بیټ، پاشان دایك و باوكی ده یكه ن به جوله كه یان به گاوور یان به ټا گره پرست.

كه واته به به لگه ی ټه م فهرمودیه هه موو مروفقك كه له دایك ده بیټ له سر فیتره ته و پاکیټی له دایك ده بیټ، وه ټه گهر ده وروبه ره كه ی لی ی گه رین و كاریگه ری خرابیان نه بیټ له سه ری ټه وا به موسولمانی ده مینیته وه. بویه وه ك ده بینین كاریگه ری دایك و باوك و ده وروبه ره كه ی وای لیده كه ن له و فیتره ته ی كه خوی گه وړه پیی به خشویه دوربكه ویته وه.

دهرباره ی ئه و سیفه تانه ی که له هه رمرو فیکدا هه بیته نیشانه ی مانه وهیه تی له سه ر فیطرته و پاکیتی خوایی، پیغه مبه ر ﷺ ده فه رمویته: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّرَابِ وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسَّوَاكُ وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَظْفَارِ وَعَسَلُ الْبَرَاخِمِ) ای عقد الأصابع) وَتَنْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ (ای الاستنجاء) . قَالَ زَكْرِيَاءُ قَالَ مُضْعَبٌ وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ . زَادَ قُتَيْبَةُ قَالَ وَكَيْعُ انْتِقَاصِ الْمَاءِ يَعْنِي الْإِسْتِنْجَاءَ (رواه مسلم).

واته: "ده" کرده وه پیویسته هه موو موسولمانیک پییان هه ستیت، چونکه نیشانه ی پاکیتی و مانه وه یانه له سه ر فیطرته

۱- کورت کردنه وهی سمیل. ۲- ریش هیلانه وه. ۳- سیواک کردن.

۴- ئاو له لوت پادان. ۵- نینۆک کردن. ۶- شور دنی چرچی په نجه کان.

۷- هه لکیشانی توکی بنبال. ۸- تاشینی موی شه رمگه. ۹- تاراتگرتن به ئاو.

گیڕه ره وهی فه رموده که ده لیت: "ده" یه م دانه م بیر نه ماوه په نگه ئاو له ده م پادان بیته.

منیش ده لیم: ده یه میان وادیاره (خه ته نه) یه چونکه له فه رموده که ی تر دا پیغه مبه ر ﷺ ده فه رمویته: (خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ الْحِتَانُ وَالْإِسْتِحْدَادُ وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَتَنْفُ الْإِبْطِ وَقَصُّ الشَّرَابِ) (متفق علیه).

بویه ده لیم د هی م نیشانه ی فیتره ت خه ته نه یه ئه وه تا له م فه رموده یه یاندا
یه که مدانه یان ده فه رمویت: (الْحِثَانُ) واته: (پینج کرده وه نیشانه ی فیتره ت
پاکین:

۱- خه ته نه کردن. ۲- تاشینی موی شهرمگه. ۳- نینوک کردن.

۴- هه لکیشانی توکی بنبال. ۵- کورت کردنه وه ی سمیل.

دهرباره ی مانای (فِطْرَة) ئیمامی (إِبْنُ حَجَرٍ، رحمه الله" ت ۸۵۲") له کتیبی (فتح
الباري) دا ده فه رمویت: (الفطرة: السنّة القديمة التي اختارها الأنبياء واتفقت عليها
الشرائع).

واته: فیتره ت ئه و ریږه وه دیرینه یه که پیغه مبه ران هه لیا ن بزاردوه و
شهریعه ته کانیان له سه ری کوکن.

وه ئیمامی (إِبْنُ الْقَيْمٍ، رحمه الله" ت ۷۵۱") له کتیبی (تحفة الودود بأحكام المولود) دا
ده فه رمویت: (الفطرة فطرتان: فطرة تتعلق بالقلب وهي معرفة الله ومحبتة وإيثاره على ما
سواه، وفطرة عملية وهي هذه الخصال، فالأولى تُزكي الروح وتُطهر القلب، والثانية تُطهر
البدن وكل منهما تُمدُّ الأخرى وتُقويها).

واته: فیتره ت دوو جوړه، فیتره تیکیان په یوه ندی هه یه به دل ه وه، ئه ویش
ناسین و خو شو یستنی خواو ریږگرتنیتی زیاتر له هه موو شتیک، وه فیتره تی
کرداری که ئه و ره و شتانه یه له فه رموده که دا هاتون، جا جوړی یه که م دل

ودهرون پاك راده گرن، وه جوړی دووه مېش پا ككردنه وهی لاشه یه، وه هردوكيشيان دهبه نهووی فراوان كرن و به هیژ كرنی یه كتری.

ده لیم: جا چونكه به شیوه یه کی به رچاو زوریک له موسولمانان لایانداوه له و فېتره ته پاكه، خوا هیدایه تیان بدات و یارمه تیان بدات بو گه پانه وه بو سه ر دینی حه ق. وه ده بینیت چو ن لاسای نه ته وه كانی تر ده كه نه وه له پوژه لاتی و پوژئاوا ییه كان، وه كو ئه وان پړشیان ده تاشن و سمیلان دریزده كه نه وه و پوژا كه كانیان دریزده كه نه وه تاكو خوار قوله پړیان، وه نینوك ده هیلنه وه و به شیوه یه کی دیار پړشیان كړدو ته سوننه ته كانی پیغه مبه ره كه یان ﷺ هه ر یه كه یان به بیانوه یه ك، بو یه منیش هه لسام به نوسینی ئه م نامیلکه یه بو ئه وه ی پونی بکه مه وه بو سولمانان كه پیویسته له سه ریان خو یان پړا زینه نه وه به سوننه ته كانی فېتره (سُنُّ الْفِطْرَةِ)، كه وه رمگرتو وه له فه رمایشتی خوای گه وره و فه رموده كانی پیغه مبه رمان ﷺ و گوته ی زانا لیكوله ره وه كان له شه رع، داواكارم له خوای گه وره كه بیكات به مایه ی سودی دنیا و قیامت بو برا موسولمانه كانم. و صلی الله علی نبینا محمد و علی آله و صحبه و سلم.

۱ - سی سود له فهرمودی "فطرة"

ئیمامی (البخاری "ت ۲۵۶") و (مسلم "ت ۲۶۱") له کتیبه صه حیحه کانیا نانا ده و فهرموده یه یان بو گیزا وینه ته وه، که (أبو هريرة رضي الله عنه) ده لیت: پیغه مبه رضي الله عنه فهرموی: (لَيْلَةَ أُسْرِي بِي أَتَى بِإِنَاءَيْنِ فِي أَحَدِهِمَا لَبَنٌ وَفِي الْآخَرِ حُمُرٌ فَقَالَ اشْرَبْ أَيُّهُمَا شِئْتَ فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَشَرِبْتُهُ فَقِيلَ أَخَذْتَ الْفِطْرَةَ أَمَا إِنَّكَ لَوْ أَخَذْتَ الْحُمُرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ).

(قال النووي "ت ۶۷۶" قوله: (عَوَتْ أُمَّتُكَ) مَعْنَاهُ: ضَلَّتْ وَأَهْمَكَتْ فِي الشَّرِّ). (شرح النووي على صحيح مسلم).

وه له بیژیکی تر دا هاتووه: (الْحُمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَاكَ لِلْفِطْرَةِ لَوْ أَخَذْتَ الْحُمُرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ) هه روه ها له بیژیکی تر دا هاتووه که ده فهرمویت: (أَصَابَ اللَّهُ بِكَ أُمَّتُكَ عَلَى الْفِطْرَةِ).

واته: نه و شه وهی که شه وره ویم پیگرا، دوو جامیان بو هینام، یه کیکیان شیر ی تیدابوو، وه دووه میان عاره قی تیدابوو، ئیتر پییان گوتم: حه زت له کامیانه بیخوره وه، منیش شیر هه که م هه لگرت، ئیتر پییم گوترا: به پاستی فیتره ت هه لبارد، چونکه نه گه ر عاره قه که ت بپردایه نه و ا ئوممه ته که ت توشی گومرایی و لادان ده بوون.

**نهم فهرموده يه ده كه ين به ناوهرؤكى باسه كه مان، چونه كه پيغه مبه رﷺ له م
فهرموده يه دا سي سودي بؤرون كروينه ته وه:**

يه كه م: مرؤف له سهر شتانيكي زؤر راهينراوه كه پيى ده گوتري ت فېتره ت، وه
فېتره تيش مه به ست له و شتانه يه كه مرؤف راهينراوه له سهرى و ئه وشتانه ش
پيكهاته ي بنچينه يى مرؤفن له لايه نى ده ره كى و ناوه كييه وه، وه لادان لييان
نيشانه ي لادان و كه موكوورپى لايه نه مرؤبيه كه يه تى.

ئهم بؤچونه ش رپون و ئاشكرايه له گوته ي زؤربه ي پيشه وا به رپزه كانى ئيسلام
وهك (ابن القيم "ت ٥٧١") و (ابن دقيق العيد "ت ٧٠٢") (ابن حجر "٨٥٢") و ئيمامى
(سيوطي "ت ٩١١")، وه له گوته ي زؤربه ي فهرموده ناسان و ته فسير كه رانى
قورئانيشه .

جا وه كو گوتمان (ابن القيم "ت ٥٧١" رحمه الله) ده فهرمويت: (فېتره ت دوو
جوړه، فېتره تيكيان په يوه ندى هه يه به دل وه، ئه ويش ناسين و خو شويستنى
خواو رپزگر تني تى زياتر له هه موو شتيك، وه فېتره تى كردارى كه ئه و رپه وشتانه يه
له فهرموده كه دا هاتوون، جا جوړى يه كه م دل وده رپون پاك رپاده گرن، وه جوړى
دووه ميش پاك كردنه وه ي لاشه يه، وه هه ردوكيشيان ده بنه هؤى به هي زكردنى
يه كترى).

دووهم: له و فهرموده يه وه بؤمان رپوون ده بيته وه كه سه رجه م ئايينه
ئاسمانيه كان پشتيوانى لايه نى فېتره تى مرؤف ده كه ن و گونجاوون له گه لي دا، وه
هه ر له و پاكيتيه وه سه رچاوه يان گرتووه، بؤيه ده بينين ئايينى رپروزي ئيسلاميش

هر ئاینیکی فیترییه و کۆک و گونجاوه له گه لیدا، به به لگه ی ئه و فه رمایشته ی خوای گه وره که ده فه رمویت: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَمِيمُ﴾ [الروم: ۳۰].

هه روه ها له فه رموده که دا که پیغه مبه ر ﷺ ده فه رمویت: (فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَشَرَبْتُهُ) شیره که م هه لگرت و خواردمه وه، مه به ست پیی تیربونه به شیوه یه کی دروست و دور له هه مو لادانیکی نه گونجاو له گه ل فیتره تی مرۆف، چونکه شیر خواردنه وه یه کی ته ندروست و به تام و سودبه خشه و جیگه ی زۆربه ی خواردن و خواردنه وه کان ده گریته وه بو مرۆف، ته نانه ت له فه رموده یه که دا که (ابن عباس رضی الله عنه) ده یگیریته وه پیغه مبه ر ﷺ ده فه رمویت: (لَيْسَ شَيْءٌ يُجْزِي مَكَانَ الطَّعَامِ ، وَالشَّرَابِ غَيْرَ اللَّبَنِ)^(۱).

سی یه م: شتانیکی تره ن که مرۆف ده توانیت پیمان هه ستیت، به لام پیچه وانه ده بنه وه له گه ل فیتره تیدا، له م فه رموده یه دا چوینراوه به (حَمْر) واته: عاره ق و خواردنه وه بیهۆش که ره کان، ئه مه ش نمونه ی خواردن و تیربونی نابه جی و شوینکه وتنی ریگای پیچه وانه ی فیتره ته، چونکه عاره ق و هاوشیوه کانی پیسی و نادروستی و لادانیان پیوه دیاره، به وه دا که ژیری ناهیلیت و له شی مرۆف بی هیژده کات و سامانی به فیروده دات و دینیشی لاوازه کات.

۱- رواه (ابن ماجه" ۲۷۳" قال الشيخ الألباني: حسن.) و (أبو داود" ۲۷۵") و (الترمذي" ۲۷۹") وحسنه الحافظ ابن حجر في تخریج الأذکار.

۲- فېتره ته كانى مروڤ

چه ندين فېتره ت و پاكييتى له مروڤدا به ديهيئراوه له وانه :

ناخى هه موو مروڤيكي ناسايى ئه م فېتره تانه ي تيډايه ، خو شويستنى ژيان ،
 چه زكردن به مانه وه ، بو نمونه مندالى زور بچوكيش ئه گه ر له سه ر ديوارىكي به رز
 دايبنييت ده ستى لى به ربه ديت يان نزيكى بيريكي بكيه وه كه واهه ست بكات
 ده كه ويته ناوى ، يان پيى بلييت له م سه ياره يه وه ده تخمه خواره وه ، ده بينيت
 يه كسه ر ده ست ده كات به گريان چونكه مردن و له ناوچونى پي خوش نيه وه چه زى
 له مانه وه يه .

ئو چه زه هه ر له ناخى منداله كه دايه وه هيچ كه سيك فيرى نه كرووه وه له گه ل
 دروستبونيدا تيايدا چيئراوه ، وه هه روه ها زورجار ده بينين ژماره ي خو كوژى له
 جيهاندا باس ده كرييت و گرنكى پيډه درييت چونكه ديارده ي خو كوژى به
 ديارده يه كى نانا سايى ده ژميډرييت و لادانه له په روه رده ي كومه لگه كان .

هه روه ها مروڤ هه ر له ناخيدا فېتره تى ئه نجامدانى په رستن هه يه ، چونكه له
 پيكه اته ي مروڤدا هه نديك كه موكورى هه يه له لايه نى گيانيه وه بويه پيوستى به
 په رستراويكه تا كه موكوريه كانى بو ته واو بكات و ئه و بو شاييه ده رونه ي بو
 پرېكاته وه ، ئيتر ده بينيت زورينه ي مروڤه كان به ندايه تى ده كهن بو په رستراويك ،
 هه رچه نده جارى وا هه يه وه كه له پيشه وه باسكرا به هو ي كاريگه رى دايك وباوك و
 كومه لگاوه په رستراويكى به تال ده په رستيت .

وه یان له ناخی مروّفا فیتړه تی خوښه ویستی نیشتیمان و ئه و خاکه ی له سهری ژیاوه وه یان له هه رکام له په گهزه کاندای فیتړه تی هه ز لیبونی لایه نی به رامبه ر هیه، وه یان هه مو مروّفیک فیتړه تی خوداپوشینی تیدایه و هه ز به دهرکه وتنی ئه ندامه هه ستیاره کانی ناکات له پیش چاوی که سانی تر.

بویه میژوناسان که باسی کومه لگه سه ره تاییه کانمان بو ده که ن، ناویان ده به ن به کومه لگه بی پوښاکه کان، چونکه نه پوښینی پوښاک یه کیکه له نیشانه کانی که م عه قلی، ئه گه ر ته ماشا بکه یین مندال له گه ل گه وره بونیدا که م که م هه ست به شه رمه زاری ده کات له کاتی دهرکه ونتی ئه ندامه کانیدا له پیش چاوی که سانی تر.

وه هه روها له ناو فیتړه تی مروّفا هه زی خاوه ندرییتی هه یه، واته هه زده کات که ببیته خاوه نی شته کانی ده ور به ری، بویه مروّف هه ر له سه ره تای ژیانیه وه په یوه سه ته به و شتانه وه که خو ی به خاوه نیان ده زانییت، وه ده ست لیدان و به کار هیئانیان له لایه ن که سانی تره وه به سه تم و نارپه وا ده زانییت، ئیتر ده بینیت مندالی بچوکیش زور گرنگی ده دات به یاریه کانی یان پیلاوه کانی یان جلوبه رگی یان نوین و ... هتد، وه زور به ئاسانیش ریگه به خو ی ده دات که ده ست بگرییت به سه ر که لوپه لی که سانی تر داو به هی خو ییان بزانییت .

هه روها مروّف به شیوه یه کی فیتړی هه ز به تیکه لاوی و هه لسوکه وت له گه ل که سانی تر ده کات، جا وه کو (إِبْنُ خَلْدُون "ت ۸۰۸") گوته یه کی (أرسطوی) نه قل کردوه که ده لییت: (الإنسان مَدْبِيٌّ بِالطَّبْعِ) واته: مروّف هه ر به شیوه یه کی سروشتی شارستانییه و هه ز به تیکه لاوی ده کات.

ئيتير به م شيوه يه ده بينين مروؤ فېتره تي پاكه و شتانيكي زور هه يه كه
له ناخيدا چينراوه، بويه له گه ل گه شه كردني ژيريدا ئه و فېتره تانه ش زياتر
گه شه ده كه ن، وه راسته كه به هؤي هه لسوكه وتي له گه ل كه ساني تردا زياتر
په ره ده سيئيت، به لام له راستيدا ئه و فېتره ته هه ر له گه ل دروست كردن و
به ديھنيانيه وه له ناخيدا چينراوه و پي به خشراوه.

كه واته ئه گه ر هيج شتيك له سه ره تاي گه شه كردنه يه وه كاريگه ري نه بيټ
له سه ري له هه ردوو پروه كه وه نه باش و نه خراپ، ده بينين ئه و مروؤ هه ر به
شيوه يه كي خوارسك، ده چيټه وه سه ر بنچينه راسته كاني خوي هه روه ك چؤن
نه ماميك له ده شتيكدا هه ر له تروكاني له تووه كه يه وه تاكو گه وره ده بيټ به
ريكوپيكي گه شه ده كات، به بي گرنكي پيدان و ده سكارى كردني
ده وره به ره كه شي، ده رباره ي ئه م راستيانه پيغه مبه رمان ﷺ فه رمويه تي: (كُلُّ
مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ) (البخاري و مسلم).

زانايانيش گوتويانه: ئه گه ر منداليك هه ر كه له دايك بوو به ته نها گه وره بكريت
له ژوريكدا يان له هه رشويينيكي تردا، به بي ئه وه ي گفتوگوي له گه ل بكريت، كاتيڪ
كه گه وره ده بيټ و ديته زمان يه كه م وشه كه زماني پي ده پزئيت ده لئيت الله.

۳- هه لویستی ئاینی ئیسلام به رامبهه فیتره تی مروؤف

که واته چونکه له شته به لگه نه ویسته کانه له لای هه موو موسولمانیکی پیاوو ژن، که دروست که ری ئه و فیتره ته هه مان زاته که قورئانی بو دابه زاندوون ئاینی ئیسلامی بو هه لباردون، که ئه ویش زاتی پاکى الله یه، ئه وه به شیوه یه کی پون و ئاشکرا ده زانن که ده بیته ئه و ئاینه و ئه و فیتره ته به یه که وه بگونجین و ته و او که ری یه کتر بن، چونکه هه رگیز ناگونجیت له و ئاین و شه ریه ته یدا به شیک هه بیته که پیچه وانه ی فیتره تی مروؤبیته، له بهر ئه وه ی خوی گه وره زور به حیکمه ته و دانایه خوی ده زانیت که مروؤفی چوون به دیهیناوه، بویه دین و یاسایه کیان بو داده نیت که گونجاو بیته له گه ل فیتره ت و پیکهاته ی دروستکراوه کانی.

بویه هه ر فه رمانیکی شه رعی واته پیش چاوت که دژواره له گه ل فیتره تی مروؤفا، ئه وه له دوو حاله ت به ده رنیه یه .

یان له پاستیدا ئه و کاره کاریکی شه رعییه، به لام هیه دژواره کی نییه له گه ل فیتره تی مروؤفا، ته نها به هه له تیگه یشتویت لی.

یان ئه و کاره به پاستی پیچه وانه ی فیتره تی مروؤفه، به لام کاره که له شه رعا نییه و خه لک به نه زانین داویانه ته پال ئاینی پیروزی ئیسلام.

به کورتی ئه مانه هه لویستی ئیسلامه به رامبهه فیتره تی مروؤف :

۱- ئاینی ئیسلام گونجاوه له گه ل فیتره تداو نکۆلی لی ناکات، بو نمونه خووشویستنی ژیان، که وه کو باسکرا له مروؤفا هه یه، له قورئانی پیروژدا باسی

کراوه، له و فه‌رمایشته‌ی خوای گه‌وره‌دا که باسی جوله‌که‌کانمان بۆ ده‌کات ده‌فه‌رمویت: ﴿وَلْتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ﴾ [البقرة: ۹۶].

واته: ده‌یانبنینیت زۆر سورن له‌سه‌ر مانه‌وه‌و ژیانیان زۆر خو‌ش ده‌ویت (، (أَحْرَصَ) واته زۆر خو‌شه‌ویست، ئەمه‌ش ئەوه ده‌گه‌یه‌نیت که جوله‌که‌کان زۆر دنیا خو‌شه‌وسیتن به‌لام جگه‌له‌وان به‌شیوه‌ی ئەوان نین خو‌شه‌ویستیه‌کی سنورداریان هه‌یه بۆ دنیا، که‌واته خو‌شه‌ویستی دنیاو چه‌زکردن به‌مانه‌وه قورئان دانی پیاداناوه که له مرو‌فدا بونی هه‌یه.

هه‌روه‌ها هه‌بونی خو‌شه‌ویستی سامان و هاوسه‌رگیری و هه‌بونی مندال، خوای گه‌وره‌پونی کردۆته‌وه که له مرو‌فدا هه‌یه: ﴿رُئِيَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَيْرِ﴾ [آل عمران: ۱۴].

ئەم ئایه‌ته‌ته‌نها باسکردنی راستیه‌که، که‌واته نه‌پیا‌هه‌لدانی ئەو سیفه‌تانه‌یه وه‌نه‌سه‌رزه‌نشست کردنیشیی، ته‌نها ئاماژه‌کردنه‌به‌وه‌ی که فیتره‌تی‌که‌و له‌ناخی مرو‌فدا بونی هه‌یه، وه‌چه‌زیکه‌که ئاویتیه‌ی پیکه‌اته‌ی بووه، وه‌دواتر باسی ئەوه‌ده‌کریت که له‌چه‌کاتی‌کدا خوازراوه‌و له‌چه‌کاتی‌کدا نه‌خوازراوه، گرنگ ئەوه‌یه ئەوانه‌ی باسکران له‌ئایه‌ته‌که‌دا کۆمه‌له‌فیتره‌تی‌کن که له‌ناخی مرو‌فدا هه‌ن.

که‌واته ئەو‌چه‌زانه‌که وه‌کو فیتره‌تی‌ک له‌مرو‌فدا هه‌ن سنوریشیان بۆ دانراوه، بۆ‌نمونه‌کاتی‌ک خوای گه‌وره‌باسی پاراستنی دامین ده‌کات، نافه‌رمویت به‌هه‌موو شیوه‌یه‌که ده‌بیت بپاریزی‌ت، به‌لکو ده‌فه‌رمویت: ﴿إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ

أَيُّهَا هُمْ فَأَيُّهُمْ غَيْرُ مُلُومِينَ ﴿المعارج: ٣٠﴾، وه له م حاله ته دا خواى گه وره ته نها وهك باسكردن ئا مازهى پيداوه نهك به شيويهى دروست و نادروست بوونى، به لام دواتر به گويرهى نيته و مه به ست و ريگا و ئا دابه كانى حوكم ده دريټ له سهر مه سه لهى هاوسه رگيرى، وه له لايه نى هاوسه رگيريدا په ننگه هه نديك كه س له پوى لاشه بيه وه قيزى لي بكه نه وه، به تايبه تى ئه وكه سانهى كه نه فس به رزو به شه رم وشكۆن، وه كو پيغه مبه ران سه لامى خوايان له سهر بيټ، به لام له دينى خوادا زۆر جه ختى له سهر كراوه و هانى خه لكى داوه بو وه لامدانه وه و چون به ده م فيتره تيانه وه له سنورى په زامه ندى خواى گه وره دا، ئه وه تا پيغه مبه رانيش خواى گه وره بريارى هاوسه رگيرى و خاوه ندارى مندالى پي پريون، وهك ده فه رمويټ: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً﴾ [الرعد: ٣٨].

واته: به پرستى پيغه مبه رانيكى زۆرمان ناردووه له پيش توڊا، وه ژن و نه وه شمان پي به خشيون.

ميژونوسان گيراويانه ته وه له (حَمَنَةَ ي كچى جَحَش) ي خيزانى (مُصْعَب ي كورى عَمير) ه وه، ئه م به سهر هاته له كتيبي (سُنَنُ اِبْنِ مَاجَةَ) دا هاتووه، گوتراوه كه برايه كى و ميژده كه ي له جهنگى (أُحُد) دا شه هيد بيون، جا كاتيڪ كه پييان راگه ياند گوتيان براكهت كوژراوه، گوتى (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)، پاشان پييان

گوت میړده که شت کوژراوه، گوتی : وای هاوار له وڅه مه، ئیتر پیغه مبه ر ﷺ
 فه رموی: «إِنَّ لِلزَّوْجِ مِنَ الْمَرْأَةِ لَشُعْبَةً مَا هِيَ لِشَيْءٍ» (۱).

واته: له ناخی ئافره تدا به شیک هه یه، که خوښه ویستی میړده که یه تی، ئه و
 خوښه ویستی ه ی بؤ که سی تر نییه

هه بونی ئه و په یوه نډیه پته وه له نیوانی هاوسه ره کاند ا ئاماژ ه ی بؤ کراوه له
 فه رمایشتی خوای گه ورده دا که ده فه رمویت: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ
 أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾ [الروم: ۲۱].

واته: (له نیشانه کانی الله ئه وه یه که هر له نه فسی خوتان هاوسه ری بؤ
 فه راهم هیان و، تا ببنه سوکنا یی بؤتان و خوښه ویستی و سؤزو میهره بان ی
 خستوته نیوانتانه وه)، هه روه ها ده فه رمویت: ﴿وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا﴾
 [الأعراف: ۱۸۹].

وه له باسی مه سه له ی خؤد اپوښین و خؤپاراستندان خوای گه وره مننه ت
 ده کات به سر به نده کانیدا به وه ی که پوښاکی جوانی بؤ فه راهم هیان و وه
 ده فه رمویت: ﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سِوَاءَ تِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ
 التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ﴾ [الأعراف: ۲۶].

۲ - (سنن ابن ماجه) (والحدیث فی إسناده عبد الله بن عمر العمري، وهو ضعيف)، میزان
 الاعتدال، والتاریخ الصغیر للبخاری، والمجروحین ل(ابن حبان"ت" ۳۵۴).

واته: ئەوی نه وهی ئادهم! ئیمه پۆشاکمان دابه زاندون تا شه رمگه تانی پی
داپۆشن و خۆتانی پی برازیننه وه، به لام پۆشاکمی ته قوا خیرترو باشتره بۆتان.

وه ئەگه رته ماشا بکهین واتهی ئه و راستیانه له م ئایه ته دا به دی ده کهین که
خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ [الکھف: ۴۶].

واته: سه رووت و سامان و مندال له جوانی و خۆشی ژیانن .

ب- هه روو ها ئه حکام و بنه ماکانی باوه پ له م دینه دا به ته واوه تی گونجاو
هه ما هه نگن له گه ل فیتره تی مرۆقه کاندای، بۆیه ناوئراوه ئاینی فیتره ت، که واته ئه و
یه کخوایه رستی یه ی که سه رجه م پیغه مبه ران سه لامی خوایان لیبت هیناویانه، وه
ئه و په رستشانه ی که فه رمانیان پیکردووه، هه موی هه ما هه نگن له گه ل فیتره تی
پوکردنه خوا و ئه و ملکه چیبیه که له ناخی سه رجه م دروستکراوه کاندای هه یه،
هه روو ها له باره ی یاسا شه رعیه کانی شه وه به هه مان شیوه یه .

بۆ نمونه له ئیسلامدا هاوسه رگیری په سه ند کراوه، ئه مه ش وه لامدانه وه ی
فیتره تیکی ناخی مرۆقه، که ئه ویش پرکردنه وه ی لایه نی مه یل کردنی دوو
په گه زه که یه بۆ یه کتر، نه ک ته نها تیرکردنی لایه نیک بیت وه ک ئاره زوی جنسی و
هیچی تر.

چونکه خوای گه وره بۆی پونکردوینه ته وه که له بنه رته دا ئافره ت له پیاوه وه
دروست بووه: ﴿خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا﴾ [النساء: ۱]. ئی
هاوشیوه کان چه ز به پیک گه یشتنه وه ده که ن و هه میشه لقه کان بۆلای بنه وانه کان

ده‌گه‌رینه‌وه، وه ئه‌گه‌ر ئه‌م ریگه شه‌ریه نه‌بوايه ئه‌وا ناچار په‌نا ده‌برا بۆ ریگه‌ی حه‌رام و نابه‌جی.

هه‌روه‌ها ده‌رباره‌ی خۆشویستنی مالّ و سامان، ئاینی ئیسلام ریگه‌ی داوه به‌ که‌سابه‌تی حه‌لال، ئه‌مه‌ش وه‌لام دانه‌وه‌ی ئه‌و فیتره‌ته‌ی ناخی مرۆفه‌ که هه‌میشه ئاره‌زی خاوه‌نداریتی و کۆکردنه‌وه‌ی سامانی تیا‌دایه.

ج- له‌به‌ر ئه‌وه ئاینی ئیسلام هاتوووه بۆ ری‌کخستن و چۆنیه‌تی به‌ده‌مه‌وه هاتنی فیتره‌ته‌کان، وه ری‌گاپاست و دروسته‌کانی نیشان ده‌دات، بۆ وه‌لامدانه‌وه‌ی پی‌ویستیه‌کانی و تیرکردنی حه‌زه‌کانی، بۆ ئه‌وه‌ی له سنوری خۆی ده‌رنه‌چیت و ببیته‌ مایه‌ی زیان بۆ خۆی و ده‌ورو به‌ره‌که‌ی، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت : ﴿ وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا ﴾ [البقرة: ۲۷۵].

واته: خوا کپین و فروشتنی بۆ حه‌لال کردن و سوی حه‌رام کردوو له‌یتان.

له‌ راستی دا دوو ری‌گا هه‌یه بۆ تیرکردن و گه‌یشتین به‌ حه‌زی کۆکردنه‌وی سامان: ریگه‌ی دروست و حه‌لال، که مرۆف ده‌توانیت له‌ ری‌گای کپین و فروشتن و سه‌رجه‌م که‌سابه‌ته‌کانی تره‌وه به‌ده‌ستی به‌ینیت، ئه‌مه‌ش ده‌رگایه‌کی کراوه‌یه به‌پوی گشت موسو‌لمانیکدا. وه ریگه‌ی نادروست و حه‌رام، ئه‌مه‌ش بریتیه له‌ سوخواردن که پی‌ستین شی‌وازی به‌ده‌ست هینانی پاره‌یه.

وه پيغه مبه رمان ﷺ ده ربارهي گه نجه كانمان دواوه و ئاموژگاري كړدوون به و فهرموده يه ي كه ده فهرمويت: (يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ).

واته: ئه ي كوومه لي گه نجان، هه ركامتاتان تواناي جه سته يي و مالي هه بوو بو خيزان پيكه وه نان، ئه وه با خيزان پيكه وه بنيت، چونكه باشتري پاريزره بو چاوو بو دامه ن، وه هه ر كه س تواناي مالي نه بوو خيزان پيكه وه بنيت، ئه وا با به رزوو بيت، چونكه ئه و رزووه ده بيته مايه ي كه م كړدنه وه ي ئاره زوي) (البخاري و مسلم).

بو يه زوربه ي زانايان گوتويانه هاوسه رگيري له سه ر ئه و كه سه ي پيوستي پييه تي وتواناشي هه يه واجبه، به به لگه ي ئه م فهرموده يه به تاييه تي كاتي ترسان له كه وتنه ناو تاوانه وه، وه ك له م كاته ماندا كه ئاره زو بزوينه ره كان به شيوه يه كي به ربلو روبه روي گه نجانمان بونه ته وه ته نانه ت له ناومال و له ژوري تاييه تي خو شياندا به دوايانه وه يه .

وه له به رامبه ري هاوسه رگيري زينا هه يه، كه ئايي پيروزي ئيسلام به تاوانه هه ره گه وره كان ناوزه دي كړدوه، ئيتر به م شيوه يه خوي گوره هيج ده رگايه كي هه رامكراوه كان داناخات له به نده كاني ئيلا ده رگايه ك له ده رگاي حه لاله كانيان بو ده خاته سه رپشت، كه زور له ريگه چه وته كه باشترو ئاسانتره و سه ره نجاميكي باشيشي هه يه، جا هه ركاتي ك به نده كان پشت بكه ن له ريگه پاك و په سه نده ك، ده ست به جي فيتره تي پاكي خو يان به ره وه لډيرو لاريون ده به ن.

وه له و فېرموده يېدا که (أبو هريرة رضي الله عنه) گېږاويه تيه وه ده رياره ي پوداوي شه و پړه وي پيغه مېر عليه السلام که به دورو دريژي باسي ده کات و ده فېرمويت: (ثُمَّ أَتَى عَلَى قَوْمٍ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ حَمٌ فِي قَدْرِ نَضِيجٍ ، وَحَمٌ آخَرٌ نِيءٌ حَبِيثٌ ، فَجَعَلُوا يَأْكُلُونَ الْحَبِيثَ وَيَدْعُونَ النَّضِيجَ الطَّيِّبَ . قَالَ : يَا جَبْرِيْلُ ، مَنْ هَؤُلَاءِ ؟ قَالَ : الرَّجُلُ مِنْ أُمَّتِكَ يَقُومُ مِنْ عِنْدِ امْرَأَتِهِ حَلَالًا ، فَيَأْتِي الْمَرْأَةَ الْحَبِيثَةَ ، فَيَبِيتُ مَعَهَا حَتَّى يُصْبِحَ ، وَالْمَرْأَةُ تَقُومُ مِنْ عِنْدِ زَوْجِهَا حَلَالًا طَيِّبًا ، فَتَأْتِي الرَّجُلَ الْحَبِيثَ فَتَبِيتُ عِنْدَهُ حَتَّى تُصْبِحَ ...) (١).

ئهم فېرموده يې (ابن جرير "ت ٣١٠") له ته فېسره که يدا گېږاويه تيه وه، وه هه روه ها (ابن أبي حاتم "ت ٣٢٧") وه (البخاري "ت ٢٩٢") و جگه له مانېش گېږاويانه ته وه، هه رچه نده فېرموده که (عَرَبِيَّةٌ وَ نَامُؤِيَّةٌ كِي تَيْدَايَه، به لام ئه وه پېشتگري واته که ي ده کات که له شه رعدا سزاي زينا کاري هاوسه ردار توند تره له سزاي زينا کاري زگوردی.

٤ - سونه ته کانی فېتره ت

عائيشه (رضي الله عنها) بوي گېږاويانه ته وه که پيغه مېر عليه السلام فېرمويه تي: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسَّوَاكُ وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأُظْفَارِ وَعَسَلُ الْبُرَاجِمِ (عقد الأصابع) وَنَتْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ (الاستنجاء)). قَالَ زَكَرِيَّا

٣-رسالة نداء الفطرة لدى الرجل والمرأة للشيخ سلمان بن فهد.

قَالَ مُضْعَبٌ وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ. زَادَ فُتَيْبَةُ قَالَ وَكَيْعٌ انْتِفَاصُ الْمَاءِ يَعْني الإِسْتِنجَاءَ (مسلم).

فیتره تاته ټه و په و شتانه ی که خوی گوره له ناخی به نده کانیدا به دی هیناوه و پای هیناون له سه ری، وه کو چه زکردن له چاکه و ټه نجامدانی، وه دورکه تنه وه له خراپه و وه لانانی، که وا به شیوه یه که به دی هیناون که هه میسه ناماده بن بؤ وه رگرتنی شتی باش و دلسوزیان تیدابیت بؤ خوی گوره و خونزیک کردنه وه لیی و له پپی په رسته کانه وه، وه خوی گوره یاساکانی فیتره تی کردووه به دوو جوړ.

یه که م: جوړه فیتره تیک که دل و دهرن پاک ده کاته وه ټه ویش پیکهاتووه له باوه پ به خواو به شه کانی تری وه ک ترس و خو شو یستنی خواو گه رانه وه بؤ لای، خوی گوره ده فه رمویت: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (۳۰) مُنَبِّئِنَا إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ (۳۱)﴾ [الروم].

واته ی فیتره ت له م ټایه ته دا بریتیه له پالفته کردنی نه فس و پاک کردنه وه و گه شه کردنی دل، به شیوه یه که هه موو شته بی سوده کانی لی دوربکه و یته وه و پرازی نریته وه به په و شته جوانه کان، ټه مانه ش هه موی ده گه ریته وه بؤ (أصول الإيمان وأعمال القلوب) بڼه ماکانی باوه پرو کرده وه کانی دل.

دووه م: بریتیه له پاک راگرتنی دهره وی مرؤف و دوورخسته وه ی پیس و پوخلی لیی، ټه ویش ټه و "ده" فه رمانه یه که له فه رموده که دا هاتون، که

همو میان له چاکه کانی ئایینی ئیسلامن، چونکه همو میان مایه ی پاککردنه وه ی ئەندامه کانی له شن و ته ندورستی و جوانی ده به خشن به لاشه ی مروؤف.

بۆ نمونه کورت کردنه وه یان هه لپاچینی سمیلّ به شیوه یه که سنوری لیۆ ده ربکه ویت، پاکوته میزی ده به خشیت به خاوه نه که ی وه دوری ده خاته وه له و پیسیانه ی که له لوت دینه ده ره، وه ئەگه ر سمیلّ دریژ بکریته وه تا دیته خوار لیۆ یان بۆ ناوده م، له کاتی خواردن و خواردنه وه دا ده که ویته ناو ئەو خواردن و خواردنه وه یه، هه روه ها گوپین و ناشرین کردنی شیوه ی پیاوه، هه رچه نده خه لکانیک هه بن که پیاوان جوان بیت و گوئی نه دن به و فه رموده یه ی پیغه مبه رمان ﷺ که ده فه رمویت: (مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ فَلَيْسَ مِنَّا) (۱).

واته: هه رکه سیک له سمیلّ نه گریت و کورتی نه کاته وه ئەوه له ئیمه نییه.

ئهمه ش به پیچه وانه وه یه به نیسه به ت پیشه وه، چونکه خوی گه وره ریشی کردوه به مایه ی ریژ و جوانی بۆ پیاوان، ئهمه ش جوان ده رده که ویت له ده موچاوی ئەو که سانه دا که سه ریچی پیغه مبه ر ﷺ ده که ن و ده یتاشن، که چۆن روخساریان ده شیویت و جوانیه که یان نامینیت، به تابه تی که ده چنه ته مه نه وه ده موچاویان وه که ده موچاوی ئەو پیره ژنانه ی لی دیت که به هوی پیره وه هیه جوانی یه که نه ماوه له روخساریدا با سه رده می گه نجیشی جوانترین ئافه رت بویت، ئهمه ش شتیکی بینراوو هه ست پیکراوه به لام به داخه وه لاسایی

۴- (رواه أحمد "ت ۲۴۱") و (الترمذي "ت ۲۷۹") و (النسائي "ت ۳۰۳") و إسناده جيد.

کردنه‌وه‌ی کو‌یرانه شته جوانه‌کان ناشرین ده‌کات و شته ناشرینه‌کان جوان ده‌کات له‌لای خاوه‌نه‌که‌ی، که‌واته چه‌ند هۆ‌کارێک ده‌بنه هۆ‌ی حه‌رامی‌تی ریش تاشین :

۱- گۆرپینی دروست‌کراوی خاویه، (واته خوا به‌پیشه‌وه پیاوی دروست کردوه که‌چی ئه‌و ده‌یتاشی‌ت و خۆ‌ی ده‌کات به‌بێ ریش).

۲- سه‌رپێچی سوننه‌تی پی‌غه‌مبه‌رمانه ﷺ. (چونکه هه‌میشه ریشی هه‌بووه).

۳- خۆ چواندنه به ئافره‌تان، که هه‌رکه‌سیک و ابکات به‌ر له‌عه‌نتی خوا ده‌که‌وی‌ت.

۴- خۆ چواندنه به کافرو موشریک و ئاگرپه‌رسته‌کان، که پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموی‌ت: (مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ)^(۱).

واته: هه‌رکه‌سیک خۆ‌ی بچو‌ینێ به‌هه‌ر قه‌ومێک ئه‌وه به‌یه‌کیک له‌وان حساب ده‌کرێت.

۵- شی‌واندنی جوانی خوداییه‌و ناشرین کردنی پوخساره‌و نه‌مانی جوانی پیاوه.

^۱ رواه الإمام أحمد وأبو داود وصححه ابن حبان. وقال شيخ الإسلام أبو العباس ابن تيمية رحمه الله تعالى إسناده جيد. وقال الألباني - رحمه الله - : صحيح . يُراجع: إرواء الغليل (٤٩/٨) ، وحديث رقم.(2384)

وه نينۆك كردن يان قرتاندى، وه هه لكيشانى توكى بنبال و تاشينى مووى شهرمگه كه برىتیه له و مووهى به دهورى عه وره ته وه يه، وه شورى چرچ و لوچى په نجه كان، ئەمانه ده بنه هوى پاراستنى له شى مرؤف چونكه زۆرى چلك و پيسى له و شوينا نه دا كۆده بنه وه، بۆيه به لابرديان وهك زانراوه مرؤف له شى سوک ده بىت و چالاک ده بىته وه.

هه روه ها ئاو له دەم ولوت پادان (وهردان)، ئەم دوانه له كاتى دهست نويزو خوشوردنیشدا جهختى له سهركراوه، چونكه ده بنه هوى پاكردنه وهى دەم و لوت، جا له بهر ئەوهى پيسى و ته پوتۆزىكى زۆر له ناولوتى مرؤفدا كۆده بنه وه پيوسته كه هه ميشه پاكى بكاته وه.

وه سيواكردنیش مايهى پاكردنه وهى دەم و په زامه ندى خوايه، چونكه ددانه كان پاكده كاته وه و برىسكه داريان دهكات، بۆيه له هه موو كاتى كدا دروسته به كاربهينرىت، به زۆرى سه رته تاي دهستنويز و نويزو ههستان له خه وو كاتى گۆراني بۆنى دەم و زهردبونی ددانه كان و كاتى دهستکردن به خویندنه وهى قورئان.

تارات گرتنیش واته لابردي ئەو پيسىانهى كه له پيش و پاشه وه ده رده چن، به به كارهينانى ئاو، وه ئەگه نه بوو به بهرد يان هاوشيوه كانى، يان به به كارهينانى بهرد و ئاو پيکه وه، كه ئەم خۆ پاكردنه وه يهش واجبه و يه كيكه له تايهت مه نديه كانى فيترهت.

که واته بزانه ئه وشتانه ی سهره وه هه مویان ده بنه هوی کاملکردن و ته واویتی
 دهره وه ی مروّقه، و دورخستن هه وه ی هه مو پیسی و شتیکی زهره مند له لاشه، وه
 پاكو خاوینی به شیکی ئیمان، واته فیترت هه مو ئه و شتانه ده گریته وه که
 په یوه ندیان هه یه به دهره وه و ناوه وه ی مروّقه وه، چونکه شه ریه تی ئیسلام
 هه ولده دات که ناخی مروّقه کان پاک بکاته وه له ره وشه ته نابجی و بی سوده کان
 وه بی رازینیت هه وه به هه مو ره وشتیکی به رزو جوان، که ئه ویش له پری ئه و بیرو
 باوه ره وه یه که بوی دارشتوون، وه به هوی یه کخوایه رستی و دلسوزی بوخواو
 گه پانه وه بۆلای.

هه روه ها دهره وه ی مروّقیش پاک ده کاته وه له پیسی و چه په لی و
 هۆکاره کانی، به م شیوه یه هه ردوو لایه نه که ی مروّقه پاک ده کاته وه، لایه نی دیارو
 هه ست پیکراو وه لایه نی ناوه کی و نه بینراو، هه ر بۆیه پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی:
 (الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ). (مسلم).

واته: پاكو خاوینی به شیکه له باوه پ.

وه خوا ی گه وره ش ده فه رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ
 الْمُتَطَهِّرِينَ﴾. [البقرة: ۲۲۲]

واته: خوا ی گه وره ئه وان هه ی که خویان پاکده که نه وه تۆبه کارانیشی خوش
 ده ویت.

که واته شه ریعته تی ئیسلام سه رتاپا پاکی وپاکژی و ژیری و کاملبونه وه هاندانه بو کرده وهی به نرخ و دورکه و تنه وهیه له کاری بیسود، وبالله التوفیق. ته واو^(۱)

چه ند سودیک له م فه رموده یه وه

۱- خوای گه وره فیتره تی خه لکی پینمایی کردوه بو چه زکردن له چاکه کاری و رق لیبونه وهی خراپه کاری.

۲- له سوننه تی پیغه مبه رماندا ﷺ ئەم فه رمانانه هاتوون: کور تکردنه وهی سمیل، پیش هیلانه وه، سیواک کردن، ئاو له ده م پادان، ئاو له لوت پادان، نینۆک کردن، هه لکیشانی توکی بنبال، تاشینی موی شه رمگه، وه تارات گرتن.

۳- هاندانی پیغه مبه ر ﷺ بو ئوممه ته که ی له سه ر ئه وهی که به سوده بو یان، وه ئاگادار کردنه وه یان له و شتانه ی که زیانی هه یه بو یان.

۴- هاندانمان بو پاکو ته میزی و دورکه و تنه وه له پیسی و چه په لی.

۵- ته واوی و بی که موکوپی شه ریعته تی ئیسلام، به دابین کردنی شته به سوده کان و نه هیشتنی شته بی سوده کان.

^۱ (من بهجة قلوب الأبرار ببعض تصرف).

۵- تاییه ت مه ندیه كانی فیطرت (۱)

الحمد لله الذي فطر الخلق على ما تستحسنه العقول وأيد ذلك بما أنزله على الرسول فطرة الله التي جبل الناس عليها خلقًا وأمرهم بما تعبدًا وشرعًا وأشهد أن لا إله إلا وحده لا شريك له، عجزت عن إدراك حكمته الأبواب، وذلت لعزته وعظمته جميع الصعاب وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله المبعوث بالحنيفية ملة إبراهيم الذي اجتباه ربه وهداه إلى صراط مستقيم، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن سار على نهجهم القويم وسلم تسليمًا.

أما بعد:

ئیمانداران له خوا بترسن و پویکهنه دینه هه لَبزیدردراوه که ی، دهستبگرن بهو فیترته وه که خه لکی له سهر پاهیناوه، که بریتیه له پاککردنه وه ی ناخ و پروکاری دهره وه شمان، که ده لئین پاککردنه وه ی ناخ مه به ستمان پی پی پاککردنه وه ی دلله کانمانه له شیرک و پازاندنه وه یه تی به دلسوزی بو خوا له په رسته کاندا و هه ستان به کرده وه باشه کان، وه پاککردنه وه ی لاشه مان به و کردارانه ده بی ت که له سه حیجی موسلیمدا هاتوو له دایکمان عائیشه وه (رضی الله عنها) که پیغه مبه رمان ﷺ ده فه رموی ت: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسِّوَاكُ وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَظْفَارِ وَعَسَلُ الْبَرَاجِمِ وَنَتْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ . قَالَ الرَّوَايِ وَنَسِيْتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنَّ تَكُونَ الْمُمْضَمَّةَ)، (مسلم).

۵ - خطب الشیخ محمد بن صالح العثیمین رحمه الله.

وه ههروه ها له وه فهرموده يه شدا كه نه بو هوره يره ﷺ ده يگير يته وه
 (خه ته نه) ش به يه كيك له تايبه ت مه نديه كانی فيطره ت ناوبرا وه، كه واته نه وه "ده"
 كرده وه يه هه مويان بر يتين له پاكوخاوي نى كه فيطره تى مروّف فهرمانى پي ده كات و
 ژيريش پشتگير يان لي ده كات، ههروه كو چو ن شه ريعه تى ئيسلام هانمان ده دات
 له سه ريان، له وان هس كورت كرده وه وه ته نك كرده وه ي سميل، چونكه
 دريژ كرده وه ي سميل ده بيته هوى كو بونه وه ي نه وپيسى يانه ي كه له لوته وه
 دي ته دهر وه به مه ش له كاتى ناوخواردنه وه دا ده كه وي ته ناوى و ناوه كه ي پيس
 ده كات، له بهر نه وه شه ريعه تى ئيسلام و فيطره تى مروّف يش فهرمان ده كه ن به
 كورت كرده وه ي، به لام ريش ده هيل ري ته وه واتا ده سكارى نه كرده نه به تاشين وه
 نه به كورت كرده وه وه نه به هه لكيشان، چونكه خواى گه وره ريشى كرده وه به
 جيا كه ره وه يه كه له نيوان پياوو ژندا، وه نيشانه ي پياوه تى و هيژه بو يه ده بينين
 ريش دهر نايه ت تا كاتى تايبه تى خو ي، واته كاتى پي گه يشتنى مروّف و به هيژبوني
 پي ستي.

چونكه له وه ته مه نه دا پياو ناماده يه بو هه لسان به كار ه گرنگه كانی ژيان،
 به لام كاتى مندالى ريش دهر نايه چونكه مندال له وه ته مه نه دا بهر گه ي
 نار ه حه تيه كان ناگري ت، بو يه شه ريعه ت و قه دهر و فيطره ت، له يه كه كاتدا داوا ي
 هي لانه وه ي ريش ده كه ن، چونكه به راس تى پيغه مبه ر ﷺ فهرمانى كرده وه به
 هي لانه وه و دريژ كرده وه ي ريش، بو يه ده فه مو ي ت: «خالفوا المشركين اَعْمُوا اللّٰحٰى
 وَاَحْفُوا الشّٰوَارِبَ» (متفق عليه) ده بينين پيغه مبه رو نه سحابه كانی له سه ر هيدا يه ت و

فیتره ت بوون بویه پشیمان ده هیشته وه، (روی مسلم عن جابر قال: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَثِيرَ شَعْرِ اللَّحْيَةِ).

واته: جابر ده لیت پیغه مبهری خوا ﷺ پیشی زور بوو، وه باشتین پیره ویش پیره وی پیغه مبهر ﷺ وئه سحابه کانی تی، چونکه ئه وان بو ئیمه وه ک پوناکی دره وشاوه و پریگی راست بوون، که واته تاشینی پیش هرامه چونکه لادانه له فیتره ت و له فرمانی پیغه مبهر ﷺ، وه لاسایی کردنه وه و شوینکه وتنی کرده وهی موشریکه کانه و گوپینی شیوازی دروستکراوی خویه به بی ئه وهی خوی پری پیدابیتین، وه پیویسته بزانی که ریش هیلانه وه له کاره ئاساییه کان نییه وه که هندی که س ده لین، به لکو یه کیکه له په رسته کان که پیغه مبهر ﷺ فرمانی پیکردوه، ئیتر فرمان کردنی پیغه مبهر ﷺ به هر په رستنیک بو واجب بونه هتاکو به لگه یه کی ترمان ده ست ده که ویت که پیچه وان هی ئه و فرمانه بیت و چونکه خوی گه وره ده فرمویت: ﴿فَلْيَجِدْرِ الَّذِينَ يُجَالِقُونَ عَنِ أَمْرِهٖ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [النور: ۶۳].

وه له م ئایه ته دا (الفتنة) واته توشبوون به ئاشوب و فیتنه له لایه نی دینه وه، چونکه له وان یه که سیک یه که فرمانی پیغه مبهر ﷺ رت بکاته وه و به هی ئه وه دله که ی بترازیت و به هیلاک بجیت، وه پیغه مبهر مان ﷺ فرمانی کردوه به ریش هیلانه وه و فرمانیشی پیکردوین که موخاله فهی موشریکه کان بکهین، جا ئه گه ر له م سه رده مه ماندا هندی که له موشریکه کان پشیمان بهیلانه وه ئه وه ئیمه هر له

فه رمانی پیغه مبه ر ﷺ لانا دهین، چونکه به هوی ئه و پش هیلا نه وه یه یانه و موشریکه کان ده بن به پاشکوی ئی مه نه ک ئی مه بین به لاسای که ره وه ی ئه وان .

وه سیفه تیکی تر له سیفه ته کانی فیتره ت سیواک کردنه، چونکه ده بیته هوی پاک کردنه وه ی ددانه کان و به شه کانی تری ده م که سیواک ده کریت، سیواک کردن له م کاتانه دا زیاتر جه ختی له سه رکراوه ته وه، کاتی ئاو له ده م پادان، وه له سه ره تایی ده ستنویژدان وه کاتی ده ستکردن به نویژ، وه کاتی له خه وه هه ستان، وه کاتی چونه وه بۆ ماله وه، چونکه پیغه مبه ر ﷺ که ده چوه ماله وه یه که م کاریک که ده یکرد سیواک کردن بووه (رواه مسلم وغیره) .

هه روه ها ئاو له لوت پادان و (هنگ) کردن له فیتره ت و پاکیتی، چونکه پیسی ناولوت پاک ده کاته وه، وه نینۆک کردنیش له فیتره ت و پاکیتییه، چونکه دریژکردنه وه یان ده بیته هوی کۆکردنه وه ی پیسی و زیان ده گه یه نن به مرۆف، هه روه ها شۆردنی چومگه و چرچی په نجه کان له فیتره ته وه یه، وه هه لکیشانی توکی بنبالیش به هه مان شیوه، چونکه دریژبوونی ده بیته مایه ی پیسی و بۆنیکی ناخوشیشی هه یه، بۆیه ده لئین هه لکیشان چونکه مووی بنبال به هه لکیشان لاوازه بیته و زۆر درهنگ دیته وه، وه هه رکه س نه یه توانی هه لی بکیشیته ئه وا ده توانیته به تاشین یان به به کارهینانی هه رشتیکی تر له ناوی به ریته .

وه تاشینی مووی شه رمگه، که بریتیه له و توکه ی که به پیشی مرۆفه وه ده ردیته، ئه م تاشینه ده بیته مایه ی به هیژکردنی بۆری (مثانه)، چونکه دریژبوونی ئه و موانه پیسی کۆده که نه وه و زیان به خشه بۆ بۆری مه سانه که بۆری میزه، بۆیه

پیغه مبه رمان ﷺ کاتی بؤ دیاری کردوین بؤ کور تکر دنه وهی سمیل و نینوک کردن و هه لکیشانی بنبال و تاشینی موی شهرمگه، که نابیت له چل پوژ زیاتریان به سهردا بچیت. (رواه مسلم).

هه روه ها خوپا ککر دنه وهش (تارات گرتن) هه ر له سوننه ته کانی فیتره ته، ئه ویش جوان پا ککر دنه وهی پاش و پی شه دوا ی چونه سه رئاو، وه خه ته نه (ختان) که پییشی ده گوتری ت (طهار)، یه کیکه له سوننه ته کانی فیتره ت، وه بویه پیی دهوتری ت طیهار، چونکه له ته واوی تی و کامل کردن ی پاکیتی ه، وه باشتروایه که له ته مه نی مند الیدا بکری ت بؤ مندال.

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم ﴿فَيَأْتِمُ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ * مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ * مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلٌّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾ [الروم: ٣٠-٣٢].

٦- پینج شت له فیتره ت پاکیه وهیه :

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (الْفِطْرَةُ خَمْسٌ الْحِثَانُ وَالِاسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ الْأُظْفَارِ وَتَنْفُ الْأَبَاطِ). (رواه البخاري ومسلم وغيرهما).

الفطرة: واته فېترت، کومه لیک په وشتن که خوی گوره خه لکی له سهر راهیناوه هر له دروستکردنیاوه، وه به شیوه یه کی خواگرد راهیناون له سهری، که بریتین له و سونه ته دیرینانه ی که هه لبارده ی سه رجه م پیغه مبه رانه، خوی گوره ده فهرمویت: ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾ [الروم: ۳۰].

واته: دینی خوی که خه لکی له سهر راهیناوه، وه پیغه مبه رانه ده فهرمویت: كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ، (رواه البخاري ومسلم وغيرهما).

واته: هه مو له دایک بوویه که نه گهر وازی لیبه ینریت له گوره بونیدا ده گه پریته وه سهر نایینی پاست که نه ویش به ته نها ناسینی خواو (توحید) ه، وه که ده فهرمویت: (الفطرة خمس)، نه مه زیاتر جه خت کردنه له سهر نه وه فرمانانه وه که چو ن ده فهرمویت: (الدین النصيحة) (رواه مسلم) وه یان (الحج عرفة) (رواه الإمام أحمد وأهل السنن الأربعة) وه له وه فرمودانه که باسی خه ته نه کردن هاتووه له فرموده ی ترده پونکراو ته وه که بو کوران واجبه و بو کچانیش موسته حه ببه، واته شتیکی باش و خوازاوه، (الحیات سنة في الرجال، مكرمة في النساء) (۱) مکرمه: فقد فسرها أهل العلم بمستحبة، أي خصلة مستحبة.

وه نیمامی به بیه قی له کتیبی (المدخل) دا ده فهرمویت: (أَنَّ السُّنَّةَ إِظْهَارَ خِتَانِ الذَّكَرِ وَإِحْقَاءَ خِتَانِ الْأُنثَى).

۱ رواه (أحمد (۵ / ۷۵) وابن أبي حاتم في "العلل" (۲ / ۲۴۷) والبيهقي (۸ / ۳۲۵) وقال: هو ضعيف منقطع. اهـ. ورواه الخلال بإسناده عن شداد بن أوس.

واته: سوننه وایه که خه ته نه کردنی نږینه ئاشکرا بکړیت، وه هی میینه بشارد ریته وه.

وه وشه ی (الاستحداد) واته لابر دنی موی شهرمگه به شتی ئاسن وه ک موس و تیغ و هاوشیوه کانی، وه به جگه له وانه ش هر ده بیټ وه که هه لکیشان و شتی تر وه که درماني مولا بهر (د اړوو).

وه (قص الشارب) کورت کردنه وه ی سمیله به شیوه یه کی وا که سنوری لیو در بکه ویت، چونکه له (زید ی کوری اَرْمَمَ ﷺ) هوه که ده ی گپ ریته وه ده لیټ: پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ فَلَيْسَ مِنَّا) (رواه أحمد والنسائي الترمذي)

وه (أبو هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) گپ اویټی وه که پیغه مبه ر ﷺ فه رموی ته ی: (جُزُوا الشَّوَابَ وَأَرْحُوا اللَّحْيَ خَالِفُوا الْمَجُوسَ) (متفق علیه) وه جاران که (ابن عمر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) ده چوو بو چه ج یان عومره کردن، یه که (قبضة) واته مشتی له ریشی ده گرت و نه وه ی له و زیاتر بوايه ده ی بړی^(۱) وه دایکمان (عائشة) (رضي الله عنها) بوی گپ اوینه ته وه که پیغه مبه ر ﷺ کابرایه کی بینی سمیلی در یژ کرد بو وه ئیتر فه رموی (اتنوني بمقص

(۱) نه مه ش نابیت به به لگه له سهر کورت کردنه وه ی پيش، چونکه (ابن عمر رضي الله عنهما) خوی فه رموده ی پیغه مبه ر ی ﷺ بو گپ اوینه ته وه که ده فه رمویټ: (وَقَرُوا اللَّحْيَ، وَأَعْفُوا اللَّحْيَ) (متفق علیه) واته کورتی مه که نه وه و لیبگه پږین، وه که زانراویشه نه سحابه کانیش رپوايه ته کانیان ده بیټ به به لگه نه که بو چونه کانیان، (الحجة في روايتهم لا في رأيهم).

وسواک) واته مقه سټیک و سیواکیکم بۆ بیزن، ئیتر سیواکه که ی له ئاستی لیوی داناو چه ند سمیل له ئاستی لیوی دریزتر بوو بری^(۱).

(وتقلیم الأظفار) واته برینی ئه و نینۆکه زیاده یه ی که له گوشتی سه ر په نجه دریزتر ده بیته وه، که هه م بۆ پاک و ته میزی و هه م بۆ جوانیشه، (الحافظ ابن حجر) فه رمویه تی: (وَمَ يَنْبُتُ فِي تَرْتِيبِ الْأَصَابِعِ عِنْدَ الْقَصِّ شَيْءٌ مِنْ الْأَحَادِيثِ).

واته: هه چ کام له و فه رمودانه نه چه سپاون – سه حه یح نین – که باسی ئه وه ده کن نینۆکی کام په نجه له پیش کامیانه وه بکریت.

وه (نتف الأباط)، لابرندی موی بنباله به شیوه ی هه لکیشان، وه دروسته به هه ر شتیکی تر لابریت، کاته که یشی چل پوژ جاریکه، به به لگه ی ئه و فه رموده یه ی که (أنس ی کوپی مالک) ده لیت: (وَقَتْنَا لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي قَصِّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ وَحَلْقِ الْعَانَةِ وَتَنْفِ الْإِبْطِ أَنْ لَا تَنْزُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ يَوْمًا . وَقَالَ مَرَّةً أُخْرَى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً).

واته: پیغه مبه ره ﷺ کاتی نینۆک کردن و کورت کردنه وه ی سمیل و لابرندی توکی بنبال و مووی شه رمگه ی بۆ دیاری کردوین که ده بیته هه موو چل پوژ جاریک لا ببری یان چل شه و جاریک (رواه الخمسة إلا ابن ماجه).

(۱) ئیمامی (الهیثمی "ت ۹۷۳") له (مجمع الزوائد ۵ / ۱۶۶) دا ده لیت: (بزار) ریوایه تی کردووه و له سه نه ده که یدا (عبد الرحمن بن مسهر) هه یه که درۆزنه .

۷- هیشتنه وهی ریش له سونه ته کانی فېطرته :

له (زگړیا ی کورې أبو زائده) وه له (مُصْعَب ی کورې شَيْبَةَ) له (طَلْق ی کورې حَبِيب) ه وه له (عائشة) وه (رضي الله عنها) که گوتويه تی: پیغه مبه رﷺ فه رموی: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ) (۱) قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسَّوَاكُ وَاسْتِنْسَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَطْفَارِ وَعَسْلُ الْبَرَاجِمِ وَتَنْفُؤُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ . قَالَ الرَّوَايِ وَنَسَبْتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ) . (رواه مسلم وأحمد والنسائي والترمذي) .

دهرباره ی مانای (فطره) (راغب ی اصفهانی " ت ۵۰۲ ") ده لیت: (أَصْلُ الْفِطْرِ بِفَتْحِ الْقَاءِ الشَّقُّ طَوْلًا . وَيُطْلَقُ عَلَى الْوَهْيِ وَعَلَى الْإِحْتِرَاعِ) .

وه (أبو شامة " ت ۶۶۵ ") ده لیت: (فطره) واته سه ره تاي دروستکردن وهك خواي گوره ده فه رمويټ: (فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) واته له سه ره تاوه ده ستي كرد به دروست كردنيان، مه به ستيش له وه فه رموده يه ي پیغه مبه رﷺ که ده فه رمويټ: (كل مولود يولد على الفطرة) واته له سه ره ئه وشيوازه ي که خواي گوره له سه رتاوه له سه ري به دي هي ناوه، وه ئاماژه يه بو ئه وه فه رمايشته ي خواي گوره که ده فه رمويټ: ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾ مانای وایه هه رکه سيك که له دايك ده بيت وازی لي بينن، هه ر به بوچوني خوی ده چي ته وه سه ر ئايني راست که بريته له (التوحيد) يه كخواپه رستي، ئه م فه رمايشته ي خواي

(۱) که ده فه رمويټ: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ) به لگه يه له سه ره ئه وه ي که ئه مه ته نها " ده " دانه يانه، نهك هه مووی ئه و " ده " دانه يه بيت و به س. والله أعلم.

گه وره پشتگیری قسه کانمان دهکات که ده فهرمویت: ﴿فَبَاقِمٌ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ﴾ ته نانهت له کوتایى فهرموده که دا پیغه مبه ر ﷺ ئاماژه ی پی دهکات و ده فهرمویت: (فأبواه يهودانه أو ينصرانه...). (نیل الأوطار ۱ / ۱۲۳ ، ۱۲۴).

وه له کتیبی (النهاية) دا واته ی (فطرة) به م شیوهیه هاتووه : (الفطرة: أي السنة ، يعنى سنن الأنبياء عليهم السلام التي أمرنا أن نقتدي بهم فيها ، وقال الإمام أبو بكر بن العري رحمه الله في شرح الموطأ: عندي أنّ الخصال الخمس المذكورة في هذا الحديث كلها واجبة ، فإن المرء لو تركها لم تبق صورته على صورة الآدميين فكيف من جملة المسلمين). (فتح الباري ۱۰ / ۳۳۹ ، ۳۴۰).

فیترته واته سونتهت، مانای سونتهت ی سه رجه م پیغه مبه ران علیه السلام که ئیمه ش فهرمانمان پی کراوه له سه ر ئه و سوننه تانه ی ئه وان برؤین، ئیمامی (ابن العری "ت ۵۴۳" رحمه الله) له شه رحی کتیبی (الموطأ) ده لیت: له لای من ئه و تایبه تمه ندیانیه که له و فهرموده یه دا هاتون هه مووی (واجب) ن چونکه هه رکه سیك وازیان لیبینیت ئه و شیوه ی له سه ر شیوه ی مروّف نامینیت، چجای شیوه ی موسولمانان).

وه (أبو شامة "ت ۶۶۵") له سه ر ئه و قسانه ی ئه وه وه گوتویه تی: (أَنَّ الْأَشْيَاءَ الَّتِي مَقْصُودَهَا مَطْلُوبٌ لِتَحْسِينِ الْخُلُقِ وَهِيَ النَّظَافَةُ لَا تَحْتَاجُ إِلَى وُرُودِ أَمْرٍ إِجْبَابٍ لِلشَّرَاعِ فِيهَا اكْتِفَاءً بِدَوَاعِي الْأَنْفُسِ ، فَمُجَرَّدُ النَّدْبِ إِلَيْهَا كَافٍ ، وَالْحَدِيثُ الَّذِي يَقْصِدُهُ هُوَ قَوْلُهُ ﷺ «الفطرة خمس، الاختتان والاستحدا» وفي رواية: «خلق العانة وقص الشارب وتقليم الأظافر وتنف الإبط» (متفق عليه).

واته: (ئو شتانه ی که له دینه که ماندا داوامان لیکراوه به مهستی پاککردنه وه و رازاندنه وه ی لاشه، پیویست ناکات که خوی گه وره فرمان به واجب بونی بکات، چونکه ئو شتانه خوین گونجاون له گه ل دل وده رونی مروؤدا، بویه ته نها ئامازه پیکردنیکی به سه، وه ئیبنو لعهره بی له م گوته یه دا مه بهستی له م دوو فرموده یه یه: «الفطره خمس، الاختتان والاستحداد» و فی روایه: «حلق العانیه وقص الشارب وتقلیم الأظافر وتنف الإبط» (متفق علیه).

هه روه ها (أبو سلیمان) گوته یه تی: (ذهب أكثر العلماء إلى أنها السنه، وكذا ذكره جماعة غير الخطابي قالوا: ومعناه أنها من سنن الأنبياء صلوات الله وسلامه عليهم، وقيل: هي الدين).

واته: (زوربه ی زانا یان بوچونیان وایه که فیتره ت واته سوننه ت، کومه لیکیان به م شیوه یه یان گوته وه جگه له (الخطابي ت ۳۸۸): گوته یانه: مانای وایه فیتره ت له سوننه تی پیغه مبه رانه وه گوته روه یه فیتره ت واته ئایین).

وه ئیمامی (السيوطي ت ۹۱۱ "رحمه الله) فرموده یه تی: (وأحسن ما قيل في تفسير الفطره أنها السنه القديمه التي اختارها الأنبياء، وانفق عليها الشرائع، فكأنها أمر جليلي فطروا عليه) اه. (تنوير الحوالك شرح موطأ الإمام مالك).

واته: باشترین شت که گوته روه له راقه ی فیتره تدا ئه وه یه که سوننه تی دیرینی هه لبرئیردراوی پیغه مبه رانه، وه شه ریه ته کانیش له سه ری کوکن، وه که وایه بلین شتیکی خوارسکه و له سه ری راهینراون.

ههروهه ئیمامی (ابن دقیق العید "۷۰۲" رحمه الله) دواى باسیکردنی ئه و جیاوازیانه ی که له واتهی فیتره تدا کراوه ده لئیت: (وأولی الوجوه بما ذکرنا: أن تكون الفطرة ما جبل الله الخلق عليه، وجبل طباعهم على فعله، وهي كراهة ما في جسده مما هو ليس من زينته)، (إحكام الأحكام بحاشية العدة) ته و او.

واته: وه باشتین لایه ن له و واتیه نه دا که باسمانکردن، ئه وه یه که: فیتره ت ئه و کاره خواریسکه یه که خوی گه وره خه لکی له سه ر به دیه ی ناوه، وه رای هی ناو له سه ری، که بریتیه له بق لیبونه وه ی ئه و شتانه ی که به شیکن له له شیان و ده بنه مایه یه ی ناشرین کردنیان.

وه ههروهه (الإمام المحقق شمس الدين أبو عبد الله محمد بن قيم الجوزية "ت ۷۵۱" رحمه الله) له (تحفة المودود بأحكام المولود) ده باره ی فه رموده که ی که ده فه رمویت پینج شت هه ن له فیتره ته وه ن، ده لئیت: والفطرة فطران: فطرة تتعلق بالقلب وهي معرفة الله ومحبه وإيثاره على ما سواه، وفطرة عملية، وهي هذه الخصال، فالأولى تزكي الروح وتطهر القلب، والثانية: تطهر البدن، وكل منهما تمد الأخرى وتقويها، وكان رأس فطرة البدن الختان. اه

وه (الحافظ ابن حجر "ت ۸۵۲") گوتویه تی: ئه م شیوازانه ی فیتره ت چه ند سو دیکی هه یه بو ئه م دنیا و ئه و دنیا ش، که ئه مه ش له دواى تی پامان و لی کۆلینه وه هه سته پی ده کریت، له وانه ش جوانکردنی شیواز و پاککردنه وه ی لاشه به شیوه یه کی فراوان وه گرنگیدانه به پاکژی له هه ردوو لایه نه که وه، ههروهه سو دگه یاندنه به هاوپی و هاوده مه کانی به بیزار نه کردنیان به بوئی ناخۆش، وه

هه روها پیچه وانه کردنی بی باوه پاره له ناگرپه رست و جوله که و گاور و بت په رسته کان، وه خو پازاندنه و هیه به و فرمانه ی خوی گه وره ی شه رعدانه ر که ده فهرمویت: ﴿وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ﴾ که واته پاراستنی نه و شیوازه گونجاوتره له گه ل نایه ته که دا، چونکه وه که نه وایه که فهرمویت: به جوانترین شیوه دروستکارون ده ی نیوه ش نه و جوانیه مه شیوین به شتانیکی ناشرین، یان بلیت پاریزگاری له و شتانه بکن که دهنه هوی مانه و ه ی نه و جوانی و پیاوه تیه وه نه و هوگریه ی که پیویسته، چونکه نه گهر مروژ به شیوه یه کی جوان دهرکه وت له روخساریدا نه وه ده بیته مایه ی گونجاندنی خه لک له گه لیدا و وهرگرتنی گوته کانی و سوپاسکردنی بوچونه کانی، پیچه وانه که یشی راسته، ته او (فتح الباری).

وه لامدانه وه ی گومانیک:

ده گوتریت: چونکه ریش هیلانه وه یه کیکه له تایبته مهنديه کانی فیتره ت، نه وه به لگه یه له سهر نه وه ی که واجب نییه! چونکه له گه ل تایبته مهنديه کانی تر دا پیکه وه باسکراوه که نه وان ته نها خواز اوون واته (مستحب) ن.

وه لام:

له راستیدا ده بیته بگوتریت، هیشتنه وه ی ریش به وه واجب نه بووه که یه کیکه له تایبته مهنديه کانی فیتره ت، به لکو به لگه ی ترمان هیه له سهر واجب بونی هیشتنه وه ی ریش، وه باسکردنی له گه ل تایبته مهنديه کانی تری فیتره ت دا پیچه وانه ی نه و به لگانه نابیته وه، ئیتر نه گهر نه وه بکریت به به لگه له سهر واجب نه بونی ریش هیلانه وه که گوايه له گه ل هندیکی شتی تر دا باسکراوه که نه وان

واجب نین، نه وه بۆچونیکى رەت کراوه و هه له یه . چونکه کۆکردنه وهى له گه ل نه و
شتانه ودا نابنه رێگر له واجب بونى .

ئیمامى (النووي " ت ٦٧٦ " رحمه الله) ده فهرمویت: دوو شت که حوکمیان جیاوازه
له شه رعدا، پیکه وه کۆده کرینه وه بۆ نمونه خواى گه وره ده فهرمویت: ﴿كُلُوا مِنْ
ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ [الأنعام: ١٤١]. لیڤه دا خواردنه کهى ته نها
رێپیدراوه (مباح) ه، به لام ده رکردنى زه کاته که پێویسته (واجب) ه به یه کیشه وه
باسکراون، وه خواى گه وره ده فهرمویت: ﴿فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ
مِنْ مَبَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ﴾ [النور: ٢٣]. لیڤه دا پاره دانه که (واجب) ه به لام
نوسینه که (سونه) ه، نمونه ی زۆرو زانراومان هه یه له قورئان و فهرموده دا. ته واو
(١)

الحافظ (ابن حجر) گوتویه تی: (ابن دقیق العید) بۆى نه قل کردوین له هه ندیک
زانایانه وه که فیتره ت به واته ی ئایین دیت. وه له بنه رته دا نه گه ر کاریک درایه پال
شتیک نه وا داده نریت به یه کیک له پایه کانی نه ک دابنریت به شتیکی زیاده تییدا
هه تاکو به لگه یه کمان بۆ راست ده بیته وه که پێچه وانه ی نه مه ببیته وه، وه ئیمه
فه رمانان پیکراوه که شوین سوننه ته کانی (إبراهم علیه السلام) بکه وین، وه وه کو
زانراویشه نه م تاییه ت مه ندیانه ی فیتره ت (إبراهیم علیه السلام) یش فه رمانی
پیکردوه، وه هه مو که سیکیش که خواى گه وره فه رمانی پیکردبین که شوینی

(١) المجموع شرح المهذب (٣١٧/١، ٣١٨)

بکه وین ئه وه مانای وایه ده بیټ شوین فه رمانه کانیشی بکه وین، پاشان (الحافظ) ده لیت: ئه وه ش بزانه که واجب بونی شوین که وتنی که سیک ئه وه ناگه یه نیټ که واجبه شوین هه موو شته کانی بکه وین، به لکو کاره که به وه دیته دی که هاوشیوهی ئه وه بکه وین، جا ئه گهر کاریک واجب کراییت له سه ئه وه که سه ی که شوینی ده که وین، ئه وا له سهر شوینکه وته کانیشی واجبه، وه ئه گهر سوننه ت بوو ئه وا له سهر شوینکه وته کانیشی سوننه ته، بویه واجب بونی ئه م تاییه ت مه ندیانه ی فیتره ت له سهر هه موو ئه ممه ت، ئه وه ده یسه لمینیت که ئه م کارانه له سهر (أبراهیم الخلیل) یش واجب بوون علیه السلام. ته واو^(۱).

ئاگاداریه ک:

زۆربه ی زانا یان ئه وه بۆچونه یان هه بووه که هه ندیک له و تاییه ت مه ندیانه ی فیتره ت واجب، له وانه (الإمام الشافعي " ت ۲۰۴ " رحمه الله) که خه ته نه و پيش هیشتنه وه ی به واجب زانیوه، هه روه ها سه رجه م هاوه له کانیشی، وه له پیشینه کانیش (عطاء " ت ۱۱۴ ") دانی ناوه به مه دا، وه لیی گیڤر دراوه ته وه که گوتویه تی تاشینی پيش حه رامه، وه گوتویه تی: (لَوْ أَسْلَمَ الْكَبِيرُ لَمْ يَتِمَّ إِسْلَامُهُ حَتَّى يُحْتَنَ).

واته: ئه گهر که سیک به گه وره یی موسولمان ببیت، موسولمان بونه که ی ته واو نییه تاکو خه ته نه نه کریت.

(۱) فتح الباری: (۱۰: ۳۴۰).

له (زید ی کورپ ارقم) هوه که پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (مَنْ لَمْ يَأْخُذْ شَارِبُهُ فَلَيْسَ مِنَّا) ^(۱) وه ئەم فه رموده یه ی کردوو به به لگه ی کورت کردنه وه ی سمیل ^(۲).

پیشتریش باسی ئەوه مان کرد که (القاضي ابن العربي " ۵۴۳ هـ ") خه ته نه وه تاشینی موی شهرمگه وه، هه لکیشانی توکی بنبال و نینوک کردنی به واجب داناهه، وه ده رباره ی ئاو له ده م و لوت رادان، جیاوازیه کی زانرا وه یه له سه ر ئەوه ی که ئایا واجب یان نا ؟

هه روه ها (ابن القيم رحمه الله) له (تحفة المودود) دا ده فه رمویت: (ثم إن الخصال المذكورة في الحديث منها ما هو واجب كالمضمضة والاستنشاق ^(۳) والاستنجاء، ومنها ما هو مستحب كالسواك، وأما تقليم الأظفار، فإن الظفر إذا طال جدا بحيث يجتمع تحته الوسخ، وجب تقليمه لصحة الطهارة، وأما قص الشارب فالدليل يقتضي وجوبه إذا طال، وهذا الذي يتعين القول به لأمر رسول الله ﷺ به ولقوله ﷺ «ومن لم يأخذ من شاربته فليس منا» اه ^(۴).

(۱) رواه الترمذي وأحمد والنسائي قال الترمذي: صحيح وقال الحافظ: سنده قوي.

(۲) فتح الباري. (1/ 340) :

(۳) انظر تلخيص الحبير للحافظ ابن حجر: (۱/ ۸۸، ۸۹).

(۴) رواه (الإمام أحمد) و(الترمذي) و(النسائي) والضياء عن زيد بن أرقم رضي الله عنه وصححه (الألباني " ت ۱۹۹۹ م ").

واته : جا ئه و تايبه تمه نديانه ی فیتره ت که باسکران، هه یانه واجبه وه ک ئاو له لوت رادان و خۆپاککردنه وه ی دوا ی چونه سه رئاو، وه هه یانه که خوازراوه (مستحب) ه وه ک سیواک کردن، وه ده رباره ی نینۆک کردن، کاتی که نینۆک دريژده بیته و پیسی له ژیردا کۆده بیته وه له م حاله ته دا قرتاندنی واجبه له بهر ته و اویتی پاکژی، وه کورت کردنه وه ی سمیلّیش به گویره ی به لگه کان واجبه هه رکات دريژ بووه، ئه و گوته یه ش ئاماژه ی پیده کریت له بهر ئه و فه رمانکردنه ی پیغه مبه ر ﷺ پیی که ده فه رمویت: (مَنْ لَمْ يَأْخُذْ شَارِبَهُ فَلَيْسَ مِنَّا) ته و او.

هه روه ها ئیمامی (أحمد) و (أصحاب السنن) گپراویانه ته وه که پیغه مبه ر ﷺ کاتی بو کورت کردنه وه ی سمیلّ و نینۆک کردن و توکی بنبال هه لکیشان و تاشینی موی شهرمگه دیاری کردووه که نانبیّت "چل" پوژ زیاتری به سه ردا بچیت، بویه ئه م فه رموده یه یان کردووه به به لگه له سه ر واجب بونی ئه و کارانه، ئه م فه رمودانه ش پونکه ره وه ی فه رموده که ی سه ره وه ن که ده فه رمویت: (عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ) جا وه کو زانراوه ده سه ته واژه پونکه ره وه کان ده خرینه پیش پوخته کانه وه^(۱).

(۱) أدلة تحريم حلق اللحية للشيخ محمد بن أحمد بن إسماعيل.

۸- خه ته نه کردن شه رعییبه چونکه یه کیکه له تاییه ت مهنديه کانی فیتره ت

(۱)

له هه ردوو کتیبه صه حیحه که دا هاتوو، له وه فرموده یه دا که (أبو هريرة رضی الله عنه)
 بوی گپاوینه ته وه، پیغه مبه رضی الله عنه فه رمویه تی : (الْفِطْرَةُ حَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ الْحِثَانُ
 وَالْإِسْتِحْدَادُ وَتُتْفُ الْإِبْطُ وَتَقْلِيمُ الْأَطْفَارِ وَقَصُّ الشَّارِبِ) (۲).

له م فرموده یه دا خه ته نه کردنی کردوو به یه که م تاییه ت مهنديه فیتره ت،
 هه رچه نده هه موو ئه م تاییه ت مهنديانه ی که له فرموده که دا هاتون هه ر له
 فیتره ته وه ن، چونکه ئه و ئایینه پاکن که رپه وه ی (إبراهيم) پیغه مبه ریش
 بووه رضی الله عنه، وه ئه م تاییه ت مهنديانه خوی گه وره فرمانی پیکردوو، هه روه ها
 ئه و شتانه ن که خوی گه وره تاقی کردوته وه پیمان، چونکه (عبد الرزاق "ت ۲۱۱")
 له (مَعْمَر) هوه له (طاوس "ت ۱۰۶") له باوکیه وه ئه ویش له (إِبْنُ عَبَّاس) هوه که
 ته فسیر ئه و ئایه تی والیکداوه ته وه : (وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ) (البقرة ۱۲۴)،
 (إِبْتَلَاهُ بِالطَّهَارَةِ حَمْسٌ فِي الرَّأْسِ وَحَمْسٌ فِي الْجَسَدِ فِي الرَّأْسِ قَصُّ الشَّارِبِ وَالْمَضْمَضَةُ
 وَالْإِسْتِنْشَاقُ وَالسَّوَاكُ وَفَرْقُ الرَّأْسِ وَفِي الْجَسَدِ تَقْلِيمُ الْأَطْفَارِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ وَالْحِثَانُ وَتُتْفُ
 الْإِبْطُ وَغَسْلُ أَثَرِ الْعَائِطِ وَالْبَوْلُ بِالْمَاءِ).

(۱) تحفة المودود بأحكام المولود لابن القيم بتحقيق بشير محمد عيون.

(۲) رواه البخاري ومسلم والترمذي وأبو داود والنسائي ، وابن ماجه.

واته: خوی گه وره ئیبراهیم پیغه مبهری به طه هارته و پاڅژی تاقي کرده وه، پینج دانه یان له سه ریدا، وه پینج دانه یان له لاشه یدا، پینج دانه که ی سه ری ئه مانه بوون: کورت کردنه وه ی سمیل، ئاو له دهم پادان، ئاو له لوت پادان، سیواک کردن، قژ خستن به ملولادا، وه پینجه که ی لاشه ی ئه مانه بوون: نینوک کردن، موی شهرمگه تاشین، خه تهنه کردن، توکی بنبال هه لکیشان، وه خویا ککردنه وه به ئاو له دوی سه رئاو.

بویه فیتره ت دوو جوړه: فیتره تیک که په یوه ندی به دلّه وه هه یه، ئه ویش ناسین و خو شو یستنی خواجه، وه به به رزدانان و ریژ گرتنی تی زیاتر له هه موو شتیکی تر، وه فیتره تی کرداری: ئه و تاییه ت مه ندیانن که له فه رموده کاند ا هاتوون، بویه جوړی یه که م دل و گیان پاک ده کاته وه، وه جوړی دووه میان لاشه پاک راده گریت، وه هه ردو کیشیان ده بنه مایه ی پته وه کردنی یه کتری، وه دیارترین و چله پویه ی ئه و فیتره تانه ی که په یوه ندیان به لاشه وه هه یه خه تهنه یه.

هه روه ها له (مسند) ی (إمام أحمد) دا هاتووه له وه فه رموده یه وه که (عمار ی کوری یاسر"ت ۳۷") بومان ده گیتیه وه له که پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: (مِنْ الْفِطْرَةِ أَوْ الْفِطْرَةِ الْمُمَضَّضَةِ وَالْإِسْتِنْشَاقِ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَالسَّوَّكِ وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ وَغَسْلِ الْبُرَاجِمِ وَتَنْفِ الْإِبِطِ وَالِاسْتِحْدَادُ وَالِإِحْتِسَانُ وَالِانْتِصَاحُ) (۱).

(۱) رواه أحمد في المسند وابن ماجه وإسناده ضعيف، ولكن له شواهد بمعناه يقوى بها، فالحدیث حسن كما قال الألباني في صحيح الجامع. وقال شعيب الأرنؤوط: صحيح لغيره

واته: ئه مانه له فیتړه تن، یان فیتړه ته ئه مانه ن: ئاو له دهم رادان، وه ئاو له لوت رادان، وه سمیل کورت کردنه وه، وه سیواک کردن، وه نینۆک کردن، وه شوړدنی چرچی سهر په نجه کان، وه هه لکیشانی توکی بنبال، وه تاشینی موی شهرمگه، وه خه ته نه کردن، ئاو جوانکردن به خودا کاتی خوشتن.

که واته تایبه تمه ندیه کانی فیتړه ته هه مویان په یوه ندیان هه یه به پاکوته میزیه وه، وه لادانی ئه و پیسایینه ی لاشه یه که شهیتان خوشی دیت لییان.

بویه هه ندیک له پیشینه کانمان گوتویانه: (من صلی وحج واختتن فهو حنیف).

واته: هه رکه سیک نوپژبکات، وه بچیت بۆ حه ج وه خه ته نه کرابیت، ئه وه له سهر دینی پاک و بیگه رده.

چونکه حه ج و خه ته نه، له دروشمه کانی ئاینی راست و په وانن و خوی گوره خه لکی له سهر ئه و فیتړه تانه به دیهیناوه، بویه نابیت لییان لا بدات.

حیکمه تی خه ته نه کردن چیه؟

خه ته نه کردن له کاره جوانه کانی ئه و شه ریه تانه یه که خوی گوره ناردونی، چونکه خه ته نه کردن ده بیته مایه ی رازاندنه وه و جوانکردنی لایه نی ناووه و دهره وه له مروفدا، وه ته واویتی هیئانه دی ئه و فیتړه ته یه که خوی گوره خه لکی له سهر به دیهیناوه، هه روه ها به شیکه له دینی راست و په وانن ئیبراهیم، وه له بنه په تدا بویه خه ته نه کردن دانراوه له شه ریه ته کاند ا ته نها بۆ ته واویتی و کامل بونی ئاینی راستوره وانه، چونکه خوی گوره په یمانی دا به (إبراهیم پیغه مبه رالکلیله) که

بیكات به پېشه‌وای هه‌موو خه‌لك، وه بیكات به باوكی سه‌رجه‌م گه‌لان، بویه ره‌چه‌له‌کی هینده نوره هه‌موو پیغه‌مبه‌ران و پادشایان له پشت و نه‌وه‌ی نه‌ون، وه خوی گه‌وره هه‌والی پیدا که نیشانه‌یه‌ک دابنیت بۆ راستیتی نه‌و په‌یمان‌هی که پی‌ی دراوه له لایه‌ن نه‌وه‌کانیه‌وه، نه‌ویش نه‌وه‌یه که هه‌موو تازه له‌دایک بووه کانیان خه‌ته‌نه‌ بکه‌ن، بویه خه‌ته‌نه‌کردن نیشانه‌یه‌کی دیاره به‌وانه‌وه‌ی که ده‌چنه ناو‌پریاز و میلی‌تی ئیبراهیم عليه السلام، نه‌مه‌ش واته‌یه‌که له‌واته‌کانی لی‌کدانه‌وه‌ی نه‌و نایه‌ته‌ی خوی گه‌وره که ده‌فرمویت: ﴿صَبَّغَةَ اللَّهُ وَمِنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صَبْغَةً﴾ (البقرة: ۱۳۸)

جا خه‌ته‌نه‌کردن بۆ نه‌وه‌که‌سان‌هی که له‌سه‌ر ئایینی راست‌پوره‌وانی خوا ماونه‌ته‌وه، وه‌ک نه‌وه‌په‌نگ‌کردنه‌یه که خاچ په‌رسته‌کان به‌کاری ده‌هینن بۆ منداله‌کانیان، کاتیک که مندالیان ده‌بی‌ت و ده‌یبه‌ن له‌په‌رستگا‌کانیانیا‌ندا په‌نگی‌کی لی‌ده‌که‌ن، ده‌لین نه‌وا به‌وه‌په‌نگ لی‌دانه‌ی بووه‌به‌گا‌ور، بویه خوی گه‌وره جو‌ره دیاری کردنی‌کی تری بۆ ئی‌مه‌ بریارداوه که خه‌ته‌نه‌کردن، خوی گه‌وره ده‌فرمویت: ﴿صَبَّغَةَ اللَّهُ وَمِنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صَبْغَةً﴾، نه‌م کرده‌وه‌یه‌ش بووه‌به‌ نیشانه‌یه‌کی دیار بۆ هاتنه‌ ناو‌دینی په‌سه‌ند کراوی خوا، نه‌م فه‌رمان‌هی خوی گه‌وره‌ش له‌ ناو‌نه‌وه‌کانی ئاده‌مدا ده‌می‌نیت‌یه‌وه‌وه‌ خو‌یانی پی‌ی ده‌پازیننه‌وه‌هه‌تا‌کو پوژنی دوا‌یی، پشتا‌و پشت هه‌رده‌می‌نیت‌یه‌وه‌ و نیشانه‌ی چونه‌ ناو‌دینی خوا په‌سه‌ندکردنی‌تی.

ئایا چ جوانیهك ده گاته وه به جوانی و خورازاندنه وه به برینی ئه و پیسته زیاده یه و لابردنی موی شهرمگه و توکی بنبال و كورت كردنه وه ی سمیل و نینوك كردن؟ دیاره ئه گهر ئه م فه رمانانه ئه نجام نه درین پیسیه کی زوریان له ژیردا كۆده بیته وه و ده بیته حه شارگه یه کی له بار بو شه ی تان كه خوی تیا قایم بکات، وه پیستین به ش له وانهدا كه باسکران ئه و پیسته یه كه له کاتی خه ته نه دا ده بردرییت، چونکه میزو چلکی تیدا كۆده بیته وه و ده بیته مایه ی نه خوشی و برین، هه موو خاوه ن ههستیکی پاکیش ئه م راستیه ده زانییت و ههستی پیده کات، هه ربویه خوای گه وره به و شتانه ئیبراهیمی تاقی کرده وه و ئه ویش به سه رکه و تویی ده رچوو تیا یاندا، خوای گه وره کردی به پیشه وای خه لکی، له گه ل ئه وه شدا خه ته نه کردن رهنگوو جوان ده کات، وه نه کردنی زیانگه لیکی زوری هه یه كه له خاوه نه که ی دیاری ده دات.

وبالله التوفيق وصلى الله وسلم على عبده ورسوله محمد وآله وصحبه.

سه رچاوه كان:

- ۱- بهجة قلوب الأبرار وقره عيون الأخيار بشرح جوامع الأخبار للشيخ عبد الرحمن بن ناصر السعدي رحمه الله.
- ۲- تحفة المودود بأحكام المولود لابن القيم رحمه الله.
- ۳- خلاصة الكلام بشرح عمدة الأحكام للشيخ فيصل بن عبد العزيز آل مبارك رحمه

الله .

- ۴- أدلة تحريم حلق اللحية للشيخ محمد بن أحمد بن إسماعيل رحمه الله.
- ۵- خطب الشيخ محمد الصالح العثيمين رحمه الله.
- ۶- الكواكب النيرات في المنجيات والمهلكات للمؤلف رحمه الله.
- ۷- رسالة نداء الفطرة لدى الرجل والمرأة للشيخ سلمان بن فهد وفقه الله.
- ۸- موطأ الإمام مالك بن أنس رحمه الله.
- ۹- فتح الباري شرح صحيح البخاري لابن حجر رحمهما الله.
- ۱۰- صحيح مسلم بشرح النووي رحمهما الله.
- ۱۱- المجموع شرح المذهب للإمام النووي رحمه الله.
- ۱۲- نيل الأوطار شرح منتقى الأخبار للشوكاني رحمه الله.

ئاگاداری:

ماfi چاپ کردنه‌وهی ئەم به‌رهه‌مه پارێزراوه بو وه‌رگێر، هه‌یچ كه‌س و چاپخانه‌یه‌ك بۆیان نییه چاپی بکه‌نه‌وه مه‌گه‌ر به‌مه‌به‌ستی به‌خشینی له رێی خوادا بی به‌رامبه‌ر.

صلی الله
علیه
وسلم